

Společnost pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP

(org. č. 24)

Society for Epidemiology and Microbiology CzMA

Společnost odborně garantuje dva samostatné obory, epidemiologii a mikrobiologii. Mikrobiologie se vnitřně člení na bakteriologii, virologii, parazitologii a mykologii. Parazitologie vystupuje ve Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii (SEM) jako samostatná sekce lékařské parazitologie. Epidemiologie je samostatným oborem, který se prolíná s řadou četných oborů.

Původní uskupení mikrobiologů v rámci ČsLS JEP bylo založeno prof. K. Raškou v r. 1949 jako mikrobiologická sekce. V původním návrhu stanov ČsLS JEP šlo vlastně o dvě sekce: mikrobiologickou a pro hygienu a sociální lékařství. V průběhu schvalování stanov se připojili hygienici a vznikla společná Sekce čs. hygieniků, mikrobiologů a epidemiologů pod vedením prof. K. Rašky. V roce 1955 byla vyčleněná hygiena do samostatné sekce. Naše sekce se od roku 1956 jmenovala Sekce čs. mikrobiologů a epidemiologů a vedl ji prof. K. Raška. V roce 1969 byla sekce přejmenována na Společnost pro epidemiologii a mikrobiologii a předsedou nově zvoleného výboru se stal prof. J. Zahradnický. Ten vedl společnost do roku 1986, kdy předal vedení doc. E. Schönovi. Ve volbách v roce 1990 byl do čela společnosti zvolen prof. B. Ticháček, který byl předsedou do konce volebního období v roce 1998. Poté byla do vedení SEM zvolena doc. J. Jelínková. Předsedkyní je i v současném funkčním období.

V říjnu 1998 proběhly volby nového výboru na období 1998–2002. Z voleb vzešel poté, co se někteří vzdali svých dosavadních funkcí, nový výbor. Ke konci roku 1998 má Společnost pro epidemiologii a mikrobiologii 424 členů, z toho 308 lékařů, 111 ostatních VŠ a 5 SZP.

V lednu 1999 byl ve volbách do nového předsednictva ČLS JEP zvolen místopředsedou ČLS JEP prof. MUDr. B. Ticháček, DrSc.

Společnost organizovala odborné semináře, konference a sympozia se zaměřením na diagnostiku, terapii, prevenci a epidemiologii infekcí. Důraz byl kladen na informaci odborného terénu o očkovacích programech, pracovních postupech aj. Široká odborná veřejnost měla příležitost získávat zkušenosti při přednáškách a v odborných diskusích.

Členové společnosti jsou zapojeni do významných aktivit týkajících se hlavních úkolů zdravotnictví. Z titulu člena předsednictva ČLS JEP se na nich podílel prof. B. Ticháček. V roce 2001 byli nominováni a dekrety dostali vybraní odborníci pro expertní pracovní skupiny při VR MZ ČR:

- pro obor mikrobiologie: doc. J. Jelínková, dr. V. Jindrák, dr. J. Scharfen, prof. M. Votava, doc. A. Součková a dr. E. Běbřová;
- pro obor epidemiologie: doc. P. Pazdiora, prof. J. Šejda, doc. B. Kříž a dr. J. Trmal.

Důležitý problémový okruh se týkal a stále týká průběžné práce na sazebníku výkonů a otázek s tím souvisejících (dohodovací řízení, koordinace s ostatními společnostmi atd.). Garantem je prof. M. Votava, do práce byli zapojeni i další odborníci z výboru i členové naší společnosti. Dr. V. Jindrák, doc. J. Jelínková a prof. M. Votava zastupují SEM v příslušné oborové komisi vědecké rady ČLK.

SEM má zastoupení i v dalších uskupeních, jako např. v poradních sborech, v pracovních skupinách při MZ ČR a v mezioborovém výboru pro terapeutika při vedení ČLS JEP.

V roce 2002 byly utvořeny společné pracovní skupiny SEM a SLM pro monitorování rezistence na antibiotika (dr. P. Urbášková), pro správnou laboratorní práci v lékařské mikrobiologii (dr. E. Žampachová) a pro nozokomiální infekce (dr. V. Jindrák).

Na výzvu MZ ČR byly vypracovány koncepce pro obory lékařská mikrobiologie a epidemiologie, k oponentuře byly předloženy VR MZ ČR v posledním čtvrtletí 2002.

Další problémový okruh se dlouhodobě týká postgraduální výchovy a specializací v mikrobiologii a epidemiologii. V tomto směru proběhla od roku 1992 mnohá jednání, byly zpracovány základní vyžádané i žádoucí podkladové dokumenty v rámci přípravy nového zákona MZ o pracovnících ve zdravotnictví. V příslušné komisi prezidia ČLS JEP pro tyto otázky pracoval do roku 1998 prof. B. Ticháček. V současné době působí jako vedoucí pedagogických útvarů IPVZ členové výboru SEM: doc. J. Jelínková – mikrobiologie, prof. J. Šejda – epidemiologie a prof. J. Beran – cestovní a tropická medicína.

Intenzivně se rozvíjí práce na standardizaci zdravotní péče, diagnostických a léčebných postupů. V jejich rámci připadá (kromě dalšího) významná úloha mikrobiologické diagnostice. Člen výboru doc. B. Kříž je vedoucím Centra epidemiologie a mikrobiologie, jeho zástupcem je dr. P. Petráš. Další členové působí jako vedoucí NRL: pro antibiotika (dr. P. Urbášková), pro meningokokové nákazy (dr. P. Křížová), pro stafylokoky (dr. P. Petráš). Dr. P. Křížová je vedoucím WHO Colaborating Centre for Reference and Research streptococci. Mikrobiologové z řad naší společnosti vypracovali návrhy pracovaných postupů, např.:

- standardní bakteriologické vyšetření stolice,
- standardní parazitologické vyšetření stolice,
- vyšetřovací postupy při toxoplazmóze.

Na dalších pracovních postupech se pracuje.

Členové výboru společnosti se účastnili vytváření podkladů a připomínkových řízení legislativních norem MZ ČR. Jednalo se o mnoho desítek návrhů zákonů, vyhlášek, novelizací, prováděcích předpisů apod.

Průběžně probíhá posuzování podkladů pro vydávání osvědčení vysokoškolákům-nelékářům k výkonu praxe v oboru lékařská mikrobiologie pro Komoru vysokoškolsky vzdělaných odborných pracovníků ve zdravotnictví.

V říjnu a v prosinci 2002 proběhly dvoukolové volby nového výboru SEM na období 2003–2006. Na zasedání nově zvoleného výboru SEM byla opět zvolena předsedkyní doc. J. Jelínková, místopředsedou dr. J. Trmal, vědeckým tajemníkem dr. R. Bláha, pokladníkem dr. P. Křížová, revizory dr. J. Částková a dr. P. Petráš. Dalšími členy výboru jsou dr. P. Urbášková, prof. M. Votava, doc. B. Kříž, prof. J. Šejda a prof. J. Beran. Členem výboru je také dr. K. Fajfrlík, nově zvolený předseda sekce lékařské parazitologie SEM.

Významné aktivity

V každém volebním období byl a je až dosud pořádán celostátní sjezd SEM pokrývající problematiku mikrobiologie a epidemiologie. První se konal v Novém Smokovci (1973), další v Karlových Varech (1975, za spoluúčasti odborníků z bývalé NDR). Potom následovaly: Plzeň (1979), České Budějovice (1991), Plzeň (1996), Břeclav (2000) a Olomouc (2004).

Tradiční jsou Epidemiologické dny, které se poprvé konaly v roce 1970 a po tragické smrti doc. J. Pečenky nesou jeho jméno – Pečenkovy epidemiologické dny. První byly uspořádány na Špičáku (1976) a další následovaly: Nové Město na Moravě (1977), Prachovské Skály (1978), Břeclav (1980), Klatovy (1981), Český Krumlov (1983), Olomouc (1984), Pelhřimov (1985), Most (1986), Frýdek-Místek (1988), Janské Lázně (1990), Hradec Králové (1993), Vsetín (1995), Olomouc (1997), Most (1998), Benešov (1999), Třeboň (2001), Pec pod

Sněžkou (2002) a Poděbrady (2003). Jubilejní dvacáté Pečenkovy dny jsou v r. 2005 plánovány do Ústí nad Labem.

V r. 1975 byly zavedeny a doposud jsou pořádány pravidelné měsíční semináře v Lékařském domě (první úterý v měsíci) věnované aktuálním problémům mikrobiologie a epidemiologie. V průběhu let se stále větší důraz kladl na standardní vyšetřovací laboratorní metody, sledování rezistence k antibakteriálním léčivům a systémům preventivní vakcinace. Postupně byla – ve spolupráci se Společností infekčního lékařství ČLS JEP – častěji zařazována problematika klinické diagnostiky, léčby, prevence a epidemiologie infekčních onemocnění. V posledních letech je v prosinci pravidelně zařazována problematika klinické mikrobiologie v gesci Československé společnosti mikrobiologické, sekce lékařské mikrobiologie.

Mezi další pravidelné akce patřily semináře o antibiotické problematice (Holubovské semináře). Jejich frekvence byla dána aktuální potřebou a v programech dominovaly metodické otázky související s narůstající rezistencí. Této stěžejní problematice je nepřetržitě věnována pozornost i v programech současných seminářů.

Z významnějších, většinou specializovaných akcí uvádíme: Konference o chřipce (Brno, 1967), Epidemiologie, klinika a prevence vybraných virových nákaz (Praha, 1968), Konference o nozokomiálních nákazách (Praha, 1970), Semináře DDD (Český Krumlov, 1970), Viry a nádory (Benešov, 1971), Mikrobiologické dny (Brno, 1971), Konference DDD (Ostravice, 1971), Mezinárodní sympozium o streptokokcích (Liblice, 1975), Seminář ke 100. výročí L. Pasteura (Praha, 10. října 1995 – za aktivní účasti prof. J. Aloufa a D. Kopecké, pracovníků Pasteurova institutu v Paříži).

Každý rok jsou v lednu organizovány úspěšné mezioborové semináře v Třeboni. Pořádá je Nemocnice v Českých Budějovicích, odbornými guaranty jsou OS SEM, SIL a SLM.

Další velice prospěšnou akcí jsou Tomáškovy dny mladých mikrobiologů. Tuto konferenci s mezinárodní účastí již od roku 1992 každoročně organizuje Mikrobiologický ústav lékařské fakulty Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u svaté Anny v Brně. Spolupředatelem je SEM, garantem je člen výboru prof. M. Votava.

Secce lékařské parazitologie SEM a Česká parazitologická společnost opakovaně pořádají akce o problematice humánních parazitóz. Za výbor SEM byli pověřeni dr. V. Tolarová a dr. K. Fajfrlík.

SEM se podílela i na organizaci semináře o antivirových preparátech (prof. E. DeClerque z Belgie), který pořádal Ústav organické chemie a biochemie AV ČR v roce 1997.

SEM průběžně garantuje i odborné akce jiných pořadatelů, např. Československé společnosti mikrobiologické a dalších.

Od roku 1974 jsou rozesílány periodické Informace všem členům Společnosti, v současné době čtyřikrát ročně.

Po celý rok 2003 probíhaly přípravy na prestižní akci, 14th European Congress for Clinical Microbiology and Infectious Diseases v Praze. Mimořádně úspěšný kongres se konal 1.–4. května 2004. Jeho prezidentkou byla zvolena předsedkyně naší společnosti doc. J. Jelínková. Na práci mezinárodního programového výboru ECCMID se dále významně podíleli dr. P. Křížová a prof. J. Beran. V organizačním výboru, kromě doc. J. Jelínkové a prof. J. Berana, pracoval jako vědecký sekretář dr. Jan Galský. V Národním organizačním výboru byla jako viceprezidentka kongresu doc. Vilma Marešová z FN Bulovka za Společnost infekčního lékařství ČLS JEP a pracovali v něm doc. Jiří Beneš, doc. Pavel Chalupa, dr. Vlastimil Jindrák, dr. Pavla Křížová, dr. Stanislav Plíšek, dr. Dagmar Průšová, dr. Josef Scharfen, doc. Marie Šaňková, dr. Pavla Urbášková a prof. Miroslav Votava. Všichni členové Národního organizačního výboru také na kongresu předsedali či spolupředsedali řadě sympozií a přednáškových

sekcí. Čeští autoři přispěli k odbornému programu 14. ECCMID jednou klíčovou přednáškou, 5 přednáškami na oficiálních sympoziích, 6 sděleními na přednáškových sekcích a 62 postery.

Časopisy

V roce 1952 byl založen časopis Čs. hygiena, epidemiologie, mikrobiologie, imunologie, jehož redaktorem byl prof. K. Raška. Po rozdělení sekce a oddělení hygieny byl časopis přejmenován na Čs. epidemiologii, mikrobiologii, imunologii. V roce 1963 převzal vedení prof. F. Patočka. Po jeho skonu v roce 1985 se ujal řízení časopisu dosavadní místopředseda redakční rady prof. B. Ticháček. Po rozdělení státu byl upraven název časopisu na Epidemiologie, Mikrobiologie, Imunologie. Slovenští členové redakční rady pokračovali ve spolupráci i v nové redakční radě. Prof. B. Ticháček vedl časopis až do konce roku 2003. Po něm byla zvolena vedoucí redaktorkou dr. Pavla Křížová.

Prof. B. Ticháček v r. 1993 inicioval vydávání časopisu Central European Journal of Public Health, který vychází v angličtině jako nástupnický po původním periodiku Journal of Hygiene, Epidemiology, Microbiology, Immunology. Toto periodikum vycházelo v anglické a ruské verzi (JHEMI a ZGEMI) od roku 1957 a jeho vedoucími redaktory byli postupně prof. K. Raška, prof. F. Janda, prof. B. Rosický a prof. B. Ticháček. Vedoucím redaktorem současného CEJPH byl do února 2003, kdy byla do této funkce zvolena prof. M. Černá.

Zahraniční spolupráce

Společnost není oficiálním členem žádné zahraniční společnosti, zahraniční kontakty jsou však významné. Velmi úzká spolupráce pokračuje i s partnerskou slovenskou Společností pro mikrobiologii a epidemiologii při SLS, od roku 2004 Společností klinické mikrobiologie. Četní členové SEM jsou řádnými členy European Society for Clinical Microbiology and Infectious Diseases. Někteří významní odborníci jsou řádnými členy vědeckých amerických a jiných mezinárodních prestižních společností a organizací.

Ocenění

- *Čestné členství za zásluhy o rozvoj oboru a reprezentaci:* MUDr. Benda Rudolf, CSc., RNDr. Bláha Robert, RNDr. Brůčková Marie, CSc., MUDr. Hausner Oldřich, MUDr. Helcl Jaroslav, DrSc., doc. RNDr. Jelínková Jarmila, CSc., prof. MUDr. John Ctirad, DrSc., doc. MUDr. Kříž Bohumír, CSc., MUDr. Mimra Jaroslav, MUDr. Plesník Vladimír, prof. MUDr. Potužník Vladislav, DrSc., doc. MUDr. Schön Eduard, CSc., prof. MUDr. Šejda Jan, DrSc., prof. MUDr. Ticháček Bohumil, DrSc., RNDr. Toršová Věra, CSc., RNDr. Tůmová Běla, DrSc., doc. MUDr. Zavadová Milada, CSc.

- *Čestné medaile:* prof. MUDr. Bohumil Ticháček, DrSc., RNDr. Robert Bláha.

Vybraným členům SEM a významným zahraničním partnerům byla udělována čestná členství i medaile. Počty čestných členů se mění, hlavně v důsledku úmrtí. V současné době má podle centrální evidence společnost 11 žijících čestných členů: dr. Benda, dr. Helcl, doc. Jelínková, prof. John, dr. Plesník, prof. Potužník, doc. Schön, doc. Syrůček, prof. Šejda, prof. Ticháček, doc. Zavadová. Dr. Bláha je nositelem čestné medaile a diplomu SEM. Za svojí knihu Základy epidemiologie obdržel prof. Ticháček v roce 1998 Hlávkovu cenu.

Předsedkyně: Doc. RNDr. J. Jelínková, CSc.

IPVZ, Praha

Vědecký sekretář: RNDr. R. Bláha

Hygienická stanice hl. m. Prahy

Podklady zpracoval prof. B. Ticháček; aktualizace r. 2004: dr. P. Petráš a doc. J. Jelínková